

*SOCIALDEMOKRATERNA I
STOCKHOLMS STADSHUS*

STOCKHOLM 2010-09-01

***VI KAN INTE
VÄNTA...***

***...PÅ EN BÄTTRE
OMSORG OCH MER
VALFRIHET FÖR
DE ÄLDRE***

***VALLÖFTEN FRÅN SOCIALDEMOKRATERNA
I STOCKHOLMS STADSHUS***

Mot ett nytt kvalitetskontrakt med Stockholms äldre

Stockholms äldre lever allt längre och friskare – det är en fantastisk utveckling. Totalt närmar sig gruppen äldre över 65 år 140 000 personer i Stockholm idag. 27 000 av dessa erhåller någon form av insats från äldreomsorgen, vilket motsvarar ca 23 procent av alla äldre.

Stockholms äldre är de som har lagt grunden till stadens välstånd och skönhet. Det finns ett moraliskt ansvar hos de yngre generationerna att ge tillbaka av det vi har ärvt. Den äldre och dennes anhöriga ska kunna lita på att de som styr Stockholms stad kommer att låta deras behov och önskemål vägleda vård- och omsorgsinsatserna såväl som insatser för en aktiv och frisk ålderdom.

Utmaningarna för att klara framtidens välfärd är stora. Därför är det dags att vi skapar ett ömsesidigt kvalitetskontrakt mellan generationerna i Stockholm. Våra äldre ska fortsättningsvis känna att de behövs och, efter förmåga, gärna får fortsätta att bidra till insatser för stadens välgång. Till exempel som stöd till medmänniskorna på äldreboendet eller som läxläsningsstöd till barnbarnen och deras klasskamrater i skolan.

Vårt socialdemokratiska kvalitetskontrakt ska även omfatta de som arbetar inom äldreomsorgen, både den kommunala och privata. Personal och chefer, samt ägare till privat verksamhet, ska kunna känna förtroende för att staden erbjuder bra och förutsägbara villkor och ersättningar för de tjänster som utförs. I gengäld ska utförarna göra sitt yttersta för att erbjuda en god omsorg enligt de kvalitetsindikatorer som ställs upp. Om så inte sker ska staden äga rätten att omförhandla eller säga upp samarbetet. Idag saknas ofta tydliga klausuler i stadens avtal med privata utförare vilket gör det svårare att granska verksamheterna.

Utifrån denna värdegrund vill vi Socialdemokrater i stadshuset inleda en omfattande satsning på våra äldre i formen av ett kvalitetskontrakt. Både de yngre och äldre generationerna måste kunna ge och ta efter förmåga för att klara framtidens välfärd.

Det borgerliga sveket

Under det borgerliga styret 2007-2010 har utvecklingen inom äldrepolitiken gått åt fel håll och urholkat det ömsesidiga kvalitetskontraktet. Detta faktum bekräftas bland annat av det faktum att antalet synpunkter och klagomål till

Äldreombudsmannen har fördubblats sedan 2005.¹ I stadens vård- och omsorgsboenden uppgår endast 48 procent av de äldre att de kan påverka sin vardag.² Det är inte värdigt.

Denna upplevda vanmakt har i huvudsak sin grund i att personalen inom äldreomsorgen är kraftigt underbemannad. Hela 900 vårdbiträden och annan omsorgspersonal har försvunnit ur stadens äldreomsorg under den borgerliga mandatperioden efter att avknoppningar, verksamhetsövergångar och pensioneringar har räknats bort.³ Dessa neddragningar har placerat Stockholm i den absoluta botten bland Sveriges kommuner vad avser personaltäthet. I tidskriften Fokus kommunranking 2010 (baserad på sammanvägda uppgifter från bland annat SCB och Socialstyrelsen) hamnar Stockholm på plats 278 avseende personaltäthet i äldreomsorgen.

Den omedelbara förklaringen till missförhållanden inom stadens äldreomsorg är att politikområdet kraftigt har underfinansierats under mandatperioden. Den borgerliga majoriteten har vid flera tillfällen påtalat att man har tillfört äldreomsorgen 250 miljoner kronor. Det är en avsevärd summa men sett till att hela äldreomsorgsverksamheten i staden omsluter ca 6 miljarder kronor matchar påslaget inte ens inflationen eller pris- och löneökningarna.

Tvärtom visar nedanstående (och försiktiga) uträkning att äldreomsorgen till och med hittills har "gått back" med drygt 150 miljoner kronor under mandatperioden.⁴

Vi socialdemokrater har under den gångna mandatperioden satsat över 400 miljoner kronor mer i våra reservationsbudgetar än den borgerliga majoriteten. Med hänsyn till inflation och pris- och löneökningar motsvarar detta cirka 225 miljoner kronor.

¹ Uppgifter ur Äldreombudsmannens (ÄO) årsrapport för 2009. Stockholms stads Äldreombudsman (ÄO) agerar fristående och opartiskt och har i uppdrag att stärka den enskildes inflytande över, och delaktighet i, sin vård och omsorg.

² ÄO:s årsrapport 2010.

³ Källa Stockholms stads rapporter "Medarbetarna" 2007-2009, Stadsledningskontoret, personalstrategiska avdelningen.

⁴ Siffror från Stockholms stads stadsledningskontor, omfattar anslagen till stadsdelsnämnderna för äldreomsorgsverksamhet. De uppräknade nettokostnaderna baseras på antagandet att kostnadsförändringarna inom äldreomsorgen till hälften består av löneökningar (enligt SCB:s statistik) och till hälften av förändringar av inflationen (enligt KPI). Ev volymförändringar i äldreomsorgsverksamheten är inräknade.

År	Nettokostnad bokslut (mnkr)	Inflation enligt KPI	Löneökningar enligt SCB	Nettokostnader uppräknade (mnkr)	Differe ns (mnkr)	(S) påslag i budget
2006	5929,0 ⁵					
2007	5927,2	2,21%	3,20%	6053,7	-126,5	+95
2008	5991,6	3,48%	4,80%	6172,5	-180,9	+164
2009	6253,2	-0,32%	3,10%	6099,9	153,3	+120
				Totalt	-154,1	224,9

Utöver detta har den borgerliga majoriteten även på ett flagrant sätt svikit vallöftet om att bevara och utveckla servicehusen. Istället har man beslutat att lägga ner samtliga servicehus oavsett om de fungerar bra och är populära eller ej. Istället inför man nya trygghetsboenden, som saknar fast personal och tillgång till omsorg dygnet runt. Det är en boendeform som passar yngre och framförallt friskare äldre. Med sitt valsvek kringskar den borgerliga majoriteten mångfalden av äldreboendeformer och därmed valfriheten hos de äldre.

Våra förslag för att bygga kvalitetskontraktet

Socialdemokraternas kvalitetskontrakt omfattar framförallt nedan prioriterade områden och förslag.

1. Personalen skapar kvaliteten inom äldreomsorgen

Kvaliteten inom välfärden är i huvudsak liktydig med en välmående, välutbildad och engagerad ledning och personal. Den nuvarande kvalitetsbristen inom stadens äldreomsorgsverksamheter är en mycket olycklig effekt av att personalstyrkan inom äldreomsorgen i staden har minskats med 900 anställda under den borgerliga mandatperioden.

⁵ 2006 utgjorde det sista året för den socialdemokratiska budgeten under förra mandatperioden och används här som utgångspunkt för beräkningarna.

Även kraven på utbildningsnivå och insatserna inom kompetensutveckling har eftersatts.

Vi socialdemokrater vill

- Införa en policy för minimibemanning inom kommunala såväl som privata äldreomsorgsverksamheter. Policyn ska bland annat vara vägledande i de upphandlingar som staden genomför.
- Införa ett kompetenskrav för personalen inom äldreomsorgen.
- Anslå 200 mnkr i en kompetensutvecklingsfond under 2011-2014 med fokus på att stärka omsorgens värdegrund.

2. Den äldre och omsorgspersonalen vet bäst själva

Stadens myndighetsutövning i form av biståndsbedömningar och mallar för resursfördelning ska utgå från de äldres önskemål och behov av vård och omsorg. Så har inte skett under det borgerliga styret. Istället har besluten och mallar kommit att användas som "budgetregulatorer" för att klara av de skattesänkningar som har genomförts. Dessutom har samma biståndsbeslut och mallar kommit att styra äldreomsorgspersonalens insatser och den tid dessa ska ta i detalj.

Alla vill vi ha makt över våra egna liv och så fortsätter det givetvis att vara även då vi blir äldre. Ibland behöver jag som gammal hjälp att handla, laga mat eller duscha – en annan dag kanske jag föredrar att få komma ut på en promenad istället. Dessa beslut måste den äldre få råda om själv – givetvis i dialog med omsorgspersonalen.

Vi socialdemokrater vill se att mer av bestämmanderätten över hur insatserna och tiden inom äldreomsorgen fördelas överflyttas till de verkliga "experterna" – det vill säga brukarna, deras anhöriga och personalen inom omsorgen i samråd. Besluten från stadsdelsnämnden bör i ökad utsträckning ange ramarna för insatserna kopplat till ersättningen och i övrigt hålla armlängds avstånd.

Vi socialdemokrater vill

- Ge de äldre möjlighet till större inflytande över hur hemtjänsttimmarna ska användas
- Erbjuder alla äldre över 75 år två timmars hemtjänst varje vecka genom förenklad biståndsbedömning

- Erbjud alla äldre från 67 år "Fixar-Malte" – hjälp med enklare tjänster i hemmet (idag gäller erbjudandet tidigast från 75 års ålder)

3. Hög och likvärdig kvalitet för alla

Alla ska kunna känna sig trygga med att den offentligt finansierade äldreomsorgen håller hög kvalitet. Detta oavsett om det är kommunen eller ett privat företag som utför den och oavsett vilken typ av stöd jag får, var jag bor i staden eller om jag är man eller kvinna.

Idag finns många instanser i Stockholms stad att vända sig till för att framföra synpunkter på och klagomål om äldreomsorgen. Det är bra men dessvärre är samordningen av de inkomna synpunkterna eftersatt. Därmed är det omöjligt att skapa sig en samlad bild av kvaliteten inom äldreomsorgen. Det gör det också svårt för brukare och anhöriga att jämföra och välja utförare.

Både politiker och medborgare i Stockholms stad måste äga full insyn även i den privat drivna omsorgen. Idag ställs inte samma krav på meddelarfrihet bland de privata utförarna. Detta skapar oro bland personalen för att deras eventuella rapporter om missförhållanden kan medföra att de missgynnas på arbetsplatsen eller rentav förlorar jobbet.

Ytterligare en faktor som har stor betydelse för kvaliteten inom äldreomsorgen är samverkan mellan staden och landstinget när det gäller hemsjukvården. Vi vill ha ett slut på "svarte-petter-spelet" mellan parterna där framförallt de äldre patienterna kommer i kläm för att ingen vill ta ett helhetsansvar.

Vi socialdemokrater vill

- Kvalitetsgranska utförarna inom äldreomsorgen genom att skapa ett centralt kvalitetskansli. Avtal som inte hålls ska sägas upp.
- Överföra hemsjukvården till Stockholms stad i nära dialog med landstinget

4. Det ska vara lätt att välja var jag som äldre vill bo

Ett tryggt och attraktivt boende är en hörnsten för livskvaliteten oavsett om jag är ung eller gammal. Men många som blir äldre får anledning att oroa sig över om de kommer att kunna bo kvar hemma när hälsan sviker eller om det finns en ledig plats på ett särskilt boende den dag de inte längre klarar vardagen själva.

Stockholms stad ska kunna erbjuda både en bra hemtjänst och hemsjukvård samt ett varierat utbud av bostäder anpassade efter olika omsorgsbehov och önskemål om intresseinriktningar.

Under 2010 införs den nya boendeformen trygghetsboende i Stockholm för att möta behovet bland den ökande gruppen unga och friska äldre som har enklare omsorgskrav. Efter borgerliga beslut införs dock trygghetsboendet på bekostnad av att samtliga servicehus läggs ner. Vi socialdemokrater är positiva till trygghetsboenden eftersom de kan fördröja och minska kommande behov av vård och omsorg och också kompletterar stadens redan befintliga boendebud. Men vi säger blankt nej till att fungerande och populära servicehus samtidigt läggs ner. Vi vill ha fler boendeformer för äldre – inte färre!

Den 1 juli 2008 infördes möjligheten att fritt välja vård- och omsorgsboende i Stockholms stad. Denna ”valfrihetsreform” omfattar dock endast vård- och omsorgsboende där medelåldern för en plats är 85 år och snitttiden för de boende endast sex månader. Kön till dessa boenden hanteras dessutom av ett system som fått svidande kritik av en extern revisionsfirma. Den äldre får nämligen endast tio dagar på sig från det att denne erbjuds ett boende för att ta ställning, skriva kontrakt och flytta. Det är inte värdigt.

I Stockholms finns idag ett antal äldreboenden och dagverksamheter med olika profiler vad avser till exempel språk, kultur och sociala inriktningar. Vi anser det av stor vikt att äldre ska kunna fortsätta odla sina intressen och kontakterna med den egna etniska, sociala eller kulturella gruppen även på ålderns höst.

Vi socialdemokrater vill

- öka valfriheten och i högre grad låta de äldre själva få bestämma var de vill bo och i vilken boendeform
- införa parboendegaranti – inga äldre par ska behöva splittras mot sin vilja oavsett boendeform
- bevara fungerande servicehus
- förändra köhanteringssystemet för att ge äldre mer tid att välja boende och även omfatta servicehusen
- ge fler äldre tillträde till särskilt boende med vård och omsorg dygnet runt
- införa trygghetsboende
- införa fler profilboenden

5. Ökat fokus på en aktiv och frisk ålderdom

Den borgerliga majoriteten har under innevarande mandatperiod ägnat mycket litet intresse åt den växande gruppen yngre äldre. Inom projektet "Kultur och idrott för de äldre" har man endast satsat 2 mnkr under 2008-2009 för att stimulera aktiviteter för yngre äldre och för 2010 har man dragit in de särskilda projektmedlen.

Vi socialdemokrater vill lansera ett omfattande program för att stimulera en aktiv livsstil bland äldre. Ett program som omfattar stadens egna och andra offentliga institutioner och verksamheter inom kultur, idrott och andra evenemang såväl som privata aktörer inom liknande områden. Ett program där offentliga och privata verksamheter erbjuder stadens äldre rabatter och andra erbjudanden i utbyte mot att staden (eller annan av staden utsedd aktör) samordnar och marknadsför utbudet.

Idag finns flera populära dagverksamheter och träffpunkter som lockar äldre till social samvaro och olika aktiviteter. Dessa verksamheter är mycket viktiga för att bryta isoleringen bland äldre. Stadens pensionärsorganisationer och ideella verksamheter tillför också mycket både till dessa och andra sociala verksamheter.

Vi vill också att fler friska pensionärer efter förmåga bidrar till att stärka välfärden i Stockholm. Även i detta har pensionärsorganisationer en viktig roll att fylla som organisatörer och samordnare av aktiviteter.

Vi socialdemokrater vill

- Införa Guldkantskortet – en ny plattform för att erbjuda aktiviteter inom kultur, idrott och andra evenemang för att stärka äldres kropp och själ
- Öka stödet till pensionärsorganisationerna
- Skapa fler dagverksamheter och träffpunkter för äldre
- Utveckla former för att ytterligare engagera äldre i välfärdsinsatser, t ex stöd i läsläsning och fritidsaktiviteter bland barn och unga
- Utredda och införa nolltaxa för äldres idrottande

6. Hälsosam mat och samvaro vid måltiderna

Ett av människans äldsta och mest givande sätt att visa andra sin uppskattning är att laga och bjuda på god mat och social samvaro. Det gäller även när vi blir äldre. Dessvärre uppskattar endast var tredje äldre den mat och måltidssituation som stadens äldreomsorg erbjuder idag.⁶

Många äldre serveras endast en kyld matlåda som sedan värms upp inför måltiden. Samtidigt äter många äldre ensamma, då allt fler gemensamma restauranger och matsalar har försvunnit på stadens äldreboenden. En pressad personalsituation och kortade tider för hemtjänsten har också inneburit en försämring av måltidssituationen för de äldre. Detta har i förekommande fall bidragit till undernäring bland äldre. Vi socialdemokrater säger nej till de nya nedskurna tidsschablonerna inom hemtjänsten. Den äldres behov och önskemål ska styra.

Vi Socialdemokrater i Stadshuset har tillsammans med våra kollegor i landstinget inspirerats av moderna kök inom vården och omsorgen, bland annat vid Hvidovre hospital i Köpenhamn. Där finns bra exempel på hur patienterna kan välja fler rätter från en à la carte-meny som är anpassad efter patienternas sjukdomsbilder. Maten är även i hög grad tillagad från färska, ekologiska och närproducerade råvaror.

Vi socialdemokrater vill

- Införa fler träffpunkter för äldre som serverar lunch
- Satsa mer på "matlag" inom äldreboenden och hemtjänst där äldre får chansen att laga mat tillsammans
- Bevara och utveckla servicehusen och dess restauranger utifrån ett "Hälsokökskoncept" med ekologisk och närproducerad mat som kan beställas från en a la carte-meny.
- Erbjud "matchcheckar" till alla äldre för att uppmuntra intresset att fortsätta gå ut och äta och träffa andra.

⁶ Källa: Stockholms stads brukarundersökning, 2009

